

К. О. Сімачов, студент групи ПЗдср-21-2 (*ХНУВС, Харків*)

В. В. Заборовський, канд. іст. наук, доцент. (*ХНУВС, Харків*) – науковий керівник

ВНЕСОК ВАСИЛЯ ВИШИВАНОГО У ПОБУДОВУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

10 лютого 1895 року народився Вільгельм Габсбург (Василь Вишиваний), нащадок королівської династії Габсбургів, ерцгерцог. Його вважали претендентом на гетьманську булаву. Політик, дипломат, поет, полковник Легіону Українських Січових Стрільців та Армії УНР. Вільгельм Габсбург поповнив собою довгий список знищених радянською владою українських патріотів, починаючи від загибелі Євгена Коновальця – до вбивства Степана Бандери. Драматично завершився життєвий шлях Василя Вишиваного – заради України він пішов з батьківської домівки, розірвав зв'язки з родиною, аристократичними колами Європи, віддав свої молоді роки, високе становище, титули, кошти і, зрештою, своє життя.

З 12 років Вільгельм Габсбург жив у місті Живець у Західній Галичині. Василь Вишиваний писав у мемуарах: «Там я перший раз почув про Українців...» – писав у мемуарах Василь Вишиваний. У лютому 1915 року закінчив академію, отримав звання лейтенанта австрійської армії і був відправлений до 13 полку уланів. Ця військова частина формувалася переважно із українців Золочівського повіту (нинішньої Львівської області). У складі полку відбулося подальше ознайомлення Вільгельма з українцями, до яких він ставився з особливою прихильністю. Під його командуванням та з його ініціативи сотня повністю українізувалася, з її складу були вилучені угорці та поляки, місце яких заступили винятково українці. Всі вояки мали синьо-жовті відзнаки на уніформі. У війську Вільгельм не тільки досконало опанував українську мову, але почав вважати себе українцем, а також постійно заохочував своїх підлеглих до активного національного самовизначення. Один із його солдат подарував йому вишиту сорочку, яку він почав відкрито носити, як в полку так і поза ним. За те, а також за його патріотизм та палку любов до України, його почали називати Василем Вишиваним. «Моя сотня, зложена тільки з українців, мала національну українську свідомість, але боялася виявляти її, бо тоді кожного українця уважали політичне підозрілим... За це я лаяв страшенно і казав їм, що коли я признаюся до українського народу, то і вони можуть це сміло робити. Військова і моральна вартість моєї сотні представлялася дуже добре. Я взагалі уважаю українців найкращими жовнірами. Тільки вони трохи подібні до овець: як мають провід, котрому вірять, то підуть в огонь і в воду, та й виконають навіть неможливе до виконання...». Разом із своїми бойовими побратимами-українцями приймає участь в боях за звільнення Галичини від російської окупації. За проявлену мужність та військову звитягу на полях боїв, був нагороджений декількома орденами Австро-Угорщини. Після більшовицького перевороту 1917 року в Росії, Ленін вирішив укласти Мирний договір з Центральними державами. Вільгельм Габсбург брав активну участь у переговорах у Брест-Литовському, які передували укладанню Мирного договору. Завдяки його зусиллям, в якості дипломата, Австро-Угорщина стала одною із перших держав у світі, яка визнала Незалежність УНР.

Одним із проявів української політичної активності в Австро-Угорщині було формування в 1914 році Легіону Українських Січових Стрільців. На весні 1918 року Вільгельма Габсбурга було призначено командиром австрійської «Групи Архікнязя Вільгельма», до якої входив і курінь УСС. За Берестейським мирним договором австро-угорські війська були передислоковані в Україну, серед них і загони Січових Стрільців. 1 квітня 1918 року Вільгельм Габсбург перейняв командування загонами УСС біля Херсону та став проводити політику підтримки українських сил. Після повалення гетьманату Скоропадського в грудні 1918 року Вільгельм Габсбург-Вишиваний почав співпрацювати з урядом Директорії. Він отримав звання полковника УНР і у вересні 1919 був призначений головою відділу закордонних зв'язків Головного управління Генерального Штабу УНР. Переїхавши до Кам'янця-Подільського, Вишиваний використовуючи своє знання іноземних мов, налагодив для цієї цілі контакти з військовими місіями держав Західної Європи та розпочав формування військових шкіл для армії УНР. Але, після того, як він дізнався про укладену Петлюрою в квітні 1920 року Варшавську угоду з Польщею, за якою визнавалась приналежність західноукраїнських земель, і зокрема Галичини, до Польщі, в знак протесту подав у відставку і виїхав до Чехословаччини. У березні 1921 року, після перенесеного ним тифу, він, нарешті, прибув до Відня, де написав антипольську статтю з гострою критикою укладеної Петлюрою Варшавської угоди, назвав її «неприродною». Опинившись в еміграції, Вільгельм Габсбург приймав активну участь у житті української діаспори.

До кінця життя Василь Вишиваний вважатиме себе українцем. Після поразки Української революції він житиме у Відні. Там його 1947-го заарештує радянська секретна служба СМЕРШ. Згодом Вільгельма Габсбурга перевели до Лук'янівської в'язниці Києва. Йому інкримінували шпигунську діяльність із західними державами, союзниками СРСР по антигітлерівській коаліції, та звинувачували в зв'язках з ОУН.

Для мене, як і для кожного українця, Василь Вишиваний став героєм та патріотом. Його доля якнайочевидніше підтверджує вагу і його значення в Українській Революції 1917 року. Я вважаю, що його батьки пишалися Вільгельмом, навіть тоді коли батько Карл Стефан Австрійський зрікся сина, він все одно їм пишався, як за справжній вибір чоловіка. Це була дійсно золота людина, і ми і наші потомки повинні знати своїх героїв, які бились за Україну.

Література

1. Кучер В. Габсбург-Лотрінген Вільгельм Франц фон. *Політична енциклопедія*. Редкол.: Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. К. : Парламентське видавництво, 2011.
2. Терещенко Ю., Осташко Т. «Вільгельм Габсбург – Василь Вишиваний: з історії життя та діяльності» *Студії з архівної справи та документознавства*. Київ, 1999. Т. V. С. 189–195.
3. Василь Вишиваний, або життя щирого українця ерц-герцога Вільгельма фон Габсбурга. URL: <https://photo-lviv.in.ua/vasyl-vyshyvanyj-abo-zhyttya-schyroho-ukrajintsya-erts-hertsaha-vilhelma-fon-habsburha/>